Journal of International Peace Studies, no. 1 (2024): e0105 DOI: 10.5281/zenodo.20287382

Is It Possible for Negative Peace to Evolve into Positive Peace? A Philosophical Analysis

Celal Yeşilçayır *

Article Type: Research Article

Abstract: Humanity's search for peace is almost as old as human history. It is obvious that people need a peaceful environment in social and global terms in order to live a peaceful life. Throughout the history of thought, philosophers have not remained indifferent to the phenomenon of peace and have put forward important ideas on how this situation can be established. It is seen that various peace ideas have emerged from Thales in the Antiquity to Galtung in the 20th century. It is noteworthy that peace theories are not limited to utopian narratives, but also justified and possible peace ideas have been written. In this study, the two types of peace in the philosophical sense, "negative peace" and "positive peace", are brought to discussion. While negative peace refers to a more limited time period, positive peace aims for a constant state of conflict-free life. It is also stated that negative peace is a much older understanding, while positive peace is a more modern peace discourse. When considered in a philosophical context, it becomes clear that humanity's contentment with "negative peace" is a handicap for world peace. Because the search for a better human condition is at the forefront of the basic characteristics of philosophy. The main purpose of our study is to analyze how it is possible to transform the limited understanding of peace defined by negative peace into positive peace. In this context, it is emphasized that peace is primarily a matter of consciousness and culture. In the second stage, the concept of peace is addressed within the framework of justice, rights and law. Accordingly, it is stated that peace is an atmosphere that can develop and grow together with justice and human rights. Therefore, it is seen that permanent peace corresponds to a situation that can be achieved together with the implementation of justice and fundamental rights. Therefore, the transformation of negative peace into positive peace is not a situation that can be achieved with a simple choice, but requires a very serious effort from humanity. However, the initiatives that countries and the leaders of international politics will determine regarding the establishment of world peace are important. Therefore, the determination of a common will towards changing humanity's familiar habits and building permanent peace seems essential for the establishment of permanent peace. In addition, our study is aimed to make a philosophical contribution to regional and universal peace studies.

Keywords: Negative Peace, Positive Peace, Justice, Human Rights, Kant, Galtung

* Assoc. Prof. Dr. Giresun University, Türkiye; ORCID: 0000-0002-3132-920X, E-mail: celalyesil@hotmail.com,

Citation
Yeşilçayır, Celal. "Is It Possible for Negative Peace to Evolve into Positive Peace? A Philosophical Analysis." *Journal of International Peace Studies*, no. 1 (2024): e0105. https://doi.org/10.5281/zenodo.20287382

Licence | Lisans: CC BY-NC-ND 4.0

1. Introduction

In our world, where wars and conflicts are constant, peace is seen as a highly essential value. However, peace is also a word frequently used by the public and by people. Considering the ongoing war between Ukraine and Russia and Israel's occupation of Palestine, it seems quite difficult to claim that we live in a peaceful world. Nevertheless, it is impossible to deny the existence of violence and conflict in our society. Violence and conflict are evident at home, on the street, in traffic, and at football matches. At the same time, violence against children and violence against women stand out as the most prominent problems. On the other hand, it is hardly possible to say that people's attitudes towards animals and nature are peaceful. The pollution of the world's nature, atmosphere, and rivers, and the destruction of forests, represent a different type of conflict. In other words, it is understood that the relationship between humans and non-human species is also not peaceful. However, it would not be correct to say that wars, violence, and conflict are only a problem of our modern world. Because it is known that these problems have existed since ancient times. It has been noted that, especially in the 19th and 20th centuries, with the application of scientific advancements to war technology, the damage caused by wars and the number of people killed increased exponentially. Besides conflicts between people and between societies, there is also a tradition of conflict towards non-humans. Since the aforementioned issues disrupt the tranquility of human life, it must be stated that peace is one of humanity's oldest pursuits.[1]

Throughout history, peace has been a state both destroyed by humans and sought to be rebuilt by humans. It is noteworthy that this dilemma persists today, and efforts are being made to secure peace. However, it is possible to develop peaceful relations between people and societies. Indeed, it is a known fact that certain regions of the world have lived in peace for many years. For example, the relations between Western European countries can be cited as an example of this. Therefore, one of humanity's ancient quests is the desire to live in a conflict-free and peaceful world. In light of this quest, the question arises: "How can lasting peace be established?" In this context, the terms "negative peace" and "positive peace" are used in the relevant literature. This study aims to examine the meaning of both concepts in terms of establishing peace. It also seeks to answer the question, as stated in the title, "Is it possible for negative peace to evolve into positive peace?" The study employs a philosophical discussion and justification method. However, since the subject of peace is a very broad and multifaceted field, it is not possible to address all elements of peace in our research. The subject of peace is only examined within the context described above. At the same time, by addressing the problems hindering the establishment of positive peace, the

[1] Celal Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere* (Tezkire Yayıncılık, 2017), XIII.

10.5281/zenodo.20287382

aim is to formulate some suggestions on how such a state of peace might be achieved. It would be appropriate to begin our study, which will be approached from a philosophical perspective, by examining the relationship between "peace and philosophy."

2. Peace and Philosophy

It is impossible to consider the ideas that have emerged throughout the history of philosophy independently of the periodic issues of their time. Indeed, the conflicts and ongoing wars within societies have influenced the thoughts of philosophers. However, it is known that important ideas regarding the establishment of peace have emerged throughout the history of thought. For example, Thales, the founder of the Ionian School in Antiquity and considered a pioneer of philosophy in the modern sense, put forward some ideas to end the wars and conflicts that occurred in his time. Thus, he wanted to ensure that lasting peace could be established among the Ionians.[2] Plato, one of the leading philosophers of antiquity and the history of philosophy, states in his work *Laws*: "[T]he best thing is not war or rebellion—to fall into such a situation is despicable—but peace and mutual goodwill."[3] Accordingly, it becomes clear that Plato characterized war as something despicable and peace as something good. The Stoics, who lived during the Hellenistic period, on the one hand adopted the pursuit of peace through personal morality as a fundamental principle, while on the other hand putting forward universal humanistic views.[4] It seems they had a timeless tradition of thought on peace. The Stoics believed that inner peace and social peace could be achieved by purging people of passions. At the same time, with their universal humanistic views, they paved the way for the theory of world citizenship.[5] Based on these ideas, it is possible to say that the Stoics advocated for peace between societies.

It is known that the ideas of peace that emerged during the Middle Ages were linked to religion and the concept of God. However, towards the end of this period, Dante (1265-1321) argued that the way to achieve peace in the world was through a world state based on monarchy.[6] Erasmus, who lived during the Renaissance, spoke of a European peace based on Christian brotherhood. Hugo Grotius (1583-1645), one of the important thinkers of the Modern Age, argued that international relations should be based on natural law. According to him, international peace could only be achieved

[2] Doğan Göçmen, "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi", *Sofist Uluslararası Felsefe Dergisi*, 9 (2024), 63. (59-106).

[3] Platon. *Yasalar*, çev. Candan Şentuna ve Saffet Babür (Kabalcı Yayınevi, 1998), 628c-d, s. 52, 53.

[4] Jean Brun, *Stoa Felsefesi*, çev. Medar Atıcı (İletişim Yayıncılık, 2003), 21.

[5] Brun, *Stoa Felsefesi*, 61.

[6] Dante, *Monarşi*, çev. Begüm Yiğit (Pinhan Yayıncılık, 2017), 70-72.

by adhering to the principles of natural law.[7] According to Thomas Hobbes (1588-1679), one of the important philosophers of this period, the ultimate goal of philosophy is to formulate theories for achieving peace. To avoid a state of war, it is necessary to elect a ruler (monarch) based on a treaty. It is crucial that the ruler possesses the qualities to ensure security and peace within the country.[8] Another theory of peace based on the social contract, with its republican and libertarian character, is found in J. J. Rousseau (1712-1778).[9] Influenced by his ideas, Immanuel Kant (1724-1804) put forward a theory of peace based on a republican framework and a three-stage legal process. According to him, peace is not a natural process, but rather something that needs to be established. For the lasting establishment of peace, republicanism, federation, and international law are fundamental principles.[10] However, it is understood that Kant was a philosopher who advocated for eternal peace and that he wrote a work containing this argument. It is also possible to argue that the ideas of peace that developed in the Modern Age reached their peak in Kant's theory. Undoubtedly, there are many more ideas about peace in the history of thought than those we have included here.

An examination of the ideas put forward by philosophers throughout the history of philosophy regarding peace reveals that they are not monolithic. It is understood that among these theories, there are utopian narratives as well as justificatory thoughts based on arguments regarding the construction of peace. Furthermore, it becomes evident that the idea of peace is not limited to a mere narrative of a “sweet dream”. As Doğan Göçmen puts it, "peace is more than a sweet dream that philosophers genuinely cherish with great desire; it is a powerful desire, a dream that is possible and inevitable to realize."[11] Therefore, when the subject of peace is considered in a philosophical context, it has a meaning beyond being a utopia or an imaginary conception. However, it is possible to state that peace is a concept and issue that should be the subject of philosophy before it becomes the subject of other fields. Because a philosophical method is needed to illuminate the nature of the concept of peace. At the same time, it is important to discuss what arguments and measures are used in establishing peace. In this context, we must state that the concepts of "negative peace" and "positive peace" are important in a philosophical context and were first

[7] Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, 17-23.

[8] Göçmen, “Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi”, 62-65.

[9] Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, 40 vd.

[10] Immanuel Kant, “Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)”, *Immanuel Kant Politik Yazılar* içinde (113-169), çev. Aydın Gelmez, Dipnot Yayınları, 2022, 121-135.

[11] Göçmen, “Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi”, 63.

discussed by philosophers. At this point, the question arises: "Is it sufficient to consider peace as the absence of war and conflict?"

3. What is Negative Peace?

The concept of "negative peace" refers to a state free from problems such as war, conflict, and violence. Johan Galtung (1930-2024), one of the leading peace researchers of the 20th century, defined negative peace as the absence of war (Abwesenheit von Krieg). Galtung was the founding president of the International Peace Institute in Oslo, Norway, in 1959. He is an important figure in peace research of the 20th century and made significant contributions to the definition of the concepts of negative and positive peace.[12] Looking at the first of these definitions, the question arises: "While a state without war and conflict indicates something positive, why is peace defined negatively?" As far as we can see, "negative peace" has a rather narrow meaning, defining peace as the absence of war, conflict, and violence. Ceasefires, for example, indicate a period without war and conflict. However, a guaranteed peace is not yet in place, as it is seen as a kind of pause or interim state. Similarly, situations without violence and conflict are also called "negative peace." This is because the state of peace is not guaranteed or secure, nor have the factors that would perpetuate war/conflict been eliminated. Therefore, since the absence of war and conflict does not correspond to an absolute, permanent, and secure state of peace, this situation is defined as "negative peace."

The fundamental problem with negative peace appears to be that it involves suspending war/conflict and limits the concept of peace to a very narrow period.[13] Accordingly, the fundamental reason why negative peace is a limited period/state is its fragile nature. A limited state of peace is initially seen as a reasonable and acceptable situation. However, historical developments indicate that people prefer war to peace. At the same time, it reveals that we need to consider violent tendencies and conflictual situations across a very broad spectrum.[14] According to Ali Engin Oba, the main reasons why wars have been a constant feature of human history are as follows: “[H]he human being has always lived in a process of struggle. As a result of his struggle with nature, man has managed to control the forces of nature and use them to his advantage. The struggle between people and groups of people, the competition that arises between social groups, the inequality between classes can be put forward as reasons leading to

[12] Sabine Jaberg, “Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung”, *Die Friedens-Warte*, 2021, Vol. 94, No. 1/2, 11-15. (pp. 10-29)., 5. Kıvılcım Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi* (On iki Levha Yayıncılık, 2012), 5.

[13] Jaberg, “Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung”, 17.

[14] Hakan Çalışır, *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar* (Çizgi Kitabevi, 2024), 11-27.

armed conflicts."[15] The dynamic nature of humankind throughout history provides important insight into why peace has been limited to short periods. It is important to note that humanity has not adopted a harmonious, peaceful lifestyle in accordance with nature, as the Stoics did throughout history.

Throughout human history, conflictual situations have consistently arisen, and this trend continues to increase today. As long as individuals and nations pursue power, the factors that give rise to war and conflict will inevitably persist. Unless this potential for war and conflict is eliminated, building peace on a solid foundation is impossible. Furthermore, the concept of negative peace is known to extend back to ancient times. While peace has been achieved in certain periods, it has consistently been thwarted by conflicts and wars.[16] Historically, competition and conflicting interests are among the primary causes of wars. In addition, the desire to win and acquire property, violence, conflict, and warfare are also major contributing factors.[17] Today, liberal capitalism has given new impetus to the age-old ambitions of people and nations. The desire to gain and accumulate continues to grow.

As far as we can see, it seems difficult, at least for now, for wars to easily disappear from the scene of humanity in today's world. Despite the establishment of the United Nations after World War II and the proclamation of the Universal Declaration of Human Rights, the fact that the world we live in is so conflictual and prone to war is quite thought-provoking. Therefore, the fact that war has not left the scene of humanity throughout history and continues today necessitates a more realistic approach to peace. Consequently, it is clear that a state of peace is not guaranteed due to the conflictual nature of today's world. Therefore, it would be a realistic perspective to call the states of peace we are experiencing in this era "negative peace."[18] As a peace researcher, we have mentioned Galtung's significant contributions to the classification of the concepts of negative and positive peace. However, it is known that other thinkers throughout the history of thought have also addressed these concepts in terms of their content. For example, in his work dealing with the idea of "eternal peace," Kant draws attention to the fragile nature of agreements signed throughout human history. He includes the following statement as a prerequisite for his theory of eternal peace: " No treaty of peace shall be held valid as such, which is made with a

[15] Ali Engin Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", "Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi", Ed. R. S. Savaş Biçer, Ahmet Yıldız, Tasam Yayınları, 2020, 27. (25-48).

[16] Celal Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, XIII.

[17] Çalışır, *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar*, 29-34.

[18] Huriye Yıldırım Çinar, Asena Boztaş ve N. Ceren Türkmen, "Evaluating Türkiye's Influence in the Somali Peace Process: Positive or Negative Peace?", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 20(49), 2024, 399 vd. (397-412).

secret reservation of the material for a future war."[19] It is clear that the type of peace discussed here is "negative peace," and he does not consider such an agreement a genuine peace treaty. Because he sees these kinds of agreements as merely a ceasefire created through empty rhetoric.[20] This indicates that such ceasefires will only temporarily suspend the war. The parties will resume fighting at the first opportunity and attempt to defeat the other side. After discussing the past and present realities of negative peace, it would be appropriate to move on to the topic of positive peace.

4. What is Positive Peace?

It is known that the concept of "negative peace" has prevailed for a long period in human history. As implicitly indicated in the above explanation of "negative peace," it is clear that there is a fundamental difference between the definitions of negative and positive peace. While negative peace is limited and fragile, the nature of positive peace differs. In a society where people alienate and exclude each other, even if there is a period of non-conflict, it would not be accurate to say that true peace has been established. Similarly, in a world where those living in certain regions consider themselves the upper class and occupy and exploit other parts of the world, it is hardly possible to claim that peace has been achieved.[21] It is important not to overlook the fact that similar situations occur in today's world. Because factors of conflict and violence potentially persist. In such a situation, since violence, conflict, and war can break out at any moment, peace is only limited to certain periods. The foundations of the concept of "positive peace" lie in the Modern Age and the Enlightenment. Peace theories that emerged during these periods emphasized positive peace. However, it would take until the 20th century to define it. The concept of positive peace, according to Galtung, is "a state beyond the absence of war, where there is cooperation, equality, a culture of peace, and dialogue."[22] Accordingly, it is necessary to go beyond defining peace solely as a ceasefire. In other words, considering peace only as a fragile structure where war/conflict is absent would be a rather insufficient and limiting approach. Instead, it is necessary to define peace as a more secure state where the possibilities/potential of war and conflict do not exist.

The discourse of positive peace aims to liberate the concept of peace from its fragile and perishable nature, which is often defined in the negative category. As Galtung puts it, “Rather than the absence or suspension of war, it is a positive good,

[19] Kant, “Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)”, 114.

[20] Kant, “Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)”, s. 114.

[21] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 22-24.

[22] Öner Akgül, “Avrupa Birliği, Pozitif Barış Kavramı ve Savaş Kuramları”, *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 2021, 190. (181-208)

a state of happiness that means the absence of fear; a state of tranquility stemming from the acceptance of differences."[23] Accordingly, positive peace refers to a state where the fear of war has completely disappeared. However, in the world we live in, the permanent elimination of conflict and violence does not seem very likely, at least in the short term. Because while peace rhetoric is increasing in world public opinion, conflicts continue on the other hand. At the same time, it is noteworthy that countries are investing in arms production due to national security concerns. Moreover, colonialism, famine, and refugee crises are undeniable realities of our world. For such a period, the definition of "negative peace," as in the past, is more appropriate. It is possible to say that the state of positive peace remains more of a goal to be achieved and a future project. Therefore, the concept of "positive peace" does not consider peace as a limited, temporary, or suspended state sufficient, but aims to define lasting peace. It also points to the need for societies to establish peace awareness and a culture of peace.

Kant is among the leading thinkers in the formation of the concept of positive peace. In his treatise on peace, written towards the end of the 18th century, he examined previous ideas about peace and elevated this tradition to a very high level. While he does not consider agreements that contain an element that would lead to the recurrence of war as true peace agreements, he also lists the characteristics of a true peace agreement. According to him, for peace to be reliable and enduring, it "must be actively established".[24] The emphasis on establishment here corresponds to securing peace, and this can only be achieved through the law.[25] As far as we can see, Kant, in his essay on peace, expresses the framework and nature of positive peace in a way that is true to its essence. Galtung's definition of a culture of peace is expressed in Kant's thought as a culture of the republic. Because he believes that the path to what he calls "eternal" or "positive peace" passes through the formation of a republican consciousness.[26] In his own words, "The civil constitution of every state shall be republican." [27] However, building peace in a single state is not enough; it needs to gradually spread to other countries. Nevertheless, it is understood that the aspect of positive peace that fundamentally distinguishes it from negative peace is its guarantee. The principles of rights and law play a dominant role in ensuring this guarantee. This is because the cycle of violence that gives rise to wars and conflicts can spread over a very wide area. This includes a wide range of elements, from problems of

[23] Johan Galtung, *Bir Başka Açıdan İnsan Hakları*, çev. Müge Sözen (İstanbul: Metis Yayıncılık, 1999), 153.

[24] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[25] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[26] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[27] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

marginalization and exclusion to injustices.[28] The concept of positive peace refers to a cultural framework that seeks to establish lasting peace by resolving all factors that could lead to war and conflict. Claiming that positive peace has been achieved in the world we live in does not seem possible at present. However, the question arises whether it is possible to construct "positive peace," where the state of "negative peace," representing a state of conflict-free coexistence, can be transformed into a permanent state of conflict-free coexistence.

5. Can Negative Peace Evolve into Positive Peace?

We are presented with the concept of 'negative peace,' which defines peace as the absence of war, conflict, and violence, alongside the notion of 'positive peace,' which considers such a state insufficient for a true peace. Within this framework, it is important to analyze how to transition from a limited understanding of peace to a state of lasting peace where all factors of conflict are eliminated. According to the explanations above, negative peace refers to a short-lived and fragile peace, while positive peace prefers a lasting and secure understanding of peace. Accordingly, it appears highly plausible that 'positive peace' is the perspective that should be embraced for the sake of humanity's future. At this point, we must state that the transformation of the first understanding of peace into the second is extremely important for the future of humanity. Because, as in the past, war and conflict continue worldwide today.[29] Therefore, it is an undeniable fact that the situation humanity finds itself in in the 21st century is one of "negative peace." According to Joachim Dolezik, in contrast to negative peace, "positive peace represents the ideal state in international relations where security and justice are fully guaranteed."[30] How can humanity evolve towards such a desirable state of peace? It is necessary to state that the construction of positive peace is not something that can be achieved merely by choice. The construction of positive peace requires the collective effort of humanity, and for this effort, the development of a certain peace consciousness seems essential. However, "positive peace" refers to the result of a series of tasks that must be fulfilled. Because it is understood that there are many things that need to be done to establish such a state of peace. Within this framework, we can explain what needs to be done as follows:

First and foremost, national leaders and educators need to be convinced of the importance of peace awareness. This will create the fundamental foundation necessary for the development of a societal awareness of peace. Creating such an

[28] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 22-32.

[29] Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", 48.

[30] Joachim Dolezik, *Narrative zum Gerechten Krieg im Völkerrecht* (Duncker & Humblot, 2022), 149.

atmosphere is essential to protect future generations from conflict, violence, and war. Reflecting this understanding in the education system and incorporating peaceful content into the curriculum will be a fundamental step towards positive peace. Implementing curricula and teacher attitudes in a way that aligns with peace education plays a significant role in achieving social reconciliation.[31] Widespread peace practices and peace education in society are key to creating a cultural atmosphere that prevents violence and conflict before it even arises. In this way, the public can internalize the idea of peace and pass it on to future generations as a cultural tradition. In such a societal culture, exclusion, marginalization, and xenophobia will not find a place. Thus, love and friendship can replace feelings of hatred. The Anatolian region, being the homeland of wise men like Mevlana, Yunus Emre, and Hacı Bektaş-ı Veli, is a very suitable place for such a culture of peace. It is possible to transform these values into positive cultural and pedagogical gains by recognizing them. Because the development of the cultural structure and the establishment of mutual understanding and cooperation are crucial for building a lasting state of peace.

The formation of a peace consciousness and culture within a society is an important step towards establishing positive peace. However, it is not entirely sufficient. The political structure of the society and country in question needs to evolve into one that can create lasting peace. Kant asserts that for the construction of a culture of "perpetual peace," there is a need for moral politics rather than political morals. Furthermore, it emphasizes the principle of transparency in diplomacy and politics to prevent the violation of fundamental rights.[32] Kant, who valued a republican understanding of peace, identified morality, justice, and law as fundamental instruments for establishing peace. It seems he believed that only in this way could a certain culture of peace be widespread. Therefore, the foundation of a culture of peace, which must first develop in the areas of social awareness and education, must also be established in political and legal terms. Because morality, justice, rights, and law are among the primary conditions for bringing about positive peace. The adoption of these principles as fundamental principles in national governance and institutions plays a significant role in building lasting peace. In this context, the conciliatory language adopted by mass media is crucial for ending discrimination.[33] Because lasting peace can only flourish through the establishment of an environment of justice and security. Accordingly, it is understood that the widespread adoption of justice, which is fundamentally moral, is essential for the development of a culture of peace.

[31] Celal Yeşilçayır, *Felsefi Bağlamda İnsan Hakları ve Barış Eğitimi* (Nobel Yayıcılık, 2019), 86-94.

[32] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 157-164.

[33] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 25.

As can be seen, in order to realize peace beyond being merely periodic, significant changes must occur in human life. Accordingly, building a society free from conflict and violence, and developing a justice system, are important instruments on the path to positive peace. Adopting justice as a fundamental principle is key to a fair legal system. In a society where awareness of justice is developed, awareness of rights will also develop, making legal systems an effective mechanism for ensuring justice. In this context, it is important that income distribution in a society is fair and that people can meet their basic living needs. At the same time, it is necessary for citizens to adhere to the principle of justice among themselves and before the law.[34] Because, when considered within the context of legal philosophy, laws alone are not sufficient to ensure social peace. A well-developed moral structure and sense of justice are also necessary. In other words, it is important for people to have not only external control but also a developed sense of internal control/self-control.

In building positive peace in relation to justice and law, the principle of human rights must be taken into account. As Turanlı Yücel states, "The impossibility of achieving lasting peace due to ongoing conflicts/wars has made it necessary to establish a link between peace and human rights."[35] Accordingly, it is understood that the path to lasting peace lies in securing human rights. Raising awareness of human rights is necessary to meet basic human needs, primarily the right to life, as well as food, shelter, and security. This awareness is a crucial step in establishing positive peace. Therefore, it is understood that the most important condition for consolidating and making peace permanent is the implementation of fundamental human rights. Human rights, however, are not merely legal rights; they represent primordial/ ancient rights rooted in morality, human dignity, and justice. Legal systems must be structured in a way that guarantees these ancient rights. In this way, a balance between justice, rights, and law will be achieved.

Undoubtedly, international politics has important responsibilities in raising awareness and taking steps regarding human rights. The path to eliminating conflicts and wars lies in establishing peace as a firm principle. In this context, international political actors have a role to play in raising awareness among the international public. We can say that the peaceful relations exhibited by the European Union countries in the second half of the 20th century serve as an example. The work of this union should serve as a model for the United Nations, and there is a need for its restructuring in the direction of establishing lasting peace.[36] It is known that the leaders of international politics possess many opportunities to make global peace permanent. Their willingness

[34] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 26-29.

[35] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 50.

[36] Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", 48.

to achieve this plays a paramount role in protecting future generations from conflict and war. It is possible to view the evolution of negative peace into positive peace as an ideal. However, it is not accurate to view its realization as merely utopian or idealistic. Since it is self-evident that these are tangible conditions, and their realization is entirely under human control. As Şevki Işıklı puts it, "[T]he ideal of peace is not a utopia […] If we see the idea of peace as a long-term human project put into practice and begin implementing it immediately, we can see that it is feasible."[37] As far as we can see, achieving a state of positive peace requires a change in humanity's millennia-old habits. First, it seems essential for humanity to turn away from negative attitudes such as competition, greed, and exclusion, and to embrace a positive consciousness of life. Secondly, resolving the issue of justice and rights is crucial. In this way, it will be possible to gradually prepare the path to positive peace. In other words, the conditions for the evolution of negative peace into positive peace will be created. The realization of this lasting state of peace stands before humanity as a project dependent on the will and desire of the relevant actors.

6. Conclusion

Modern humans, unlike other living beings, have lost their natural instincts. Therefore, humans determine the dynamics of coexistence not instinctively, but by resorting to their rational faculties. However, considering the historical context, it becomes clear that two types of peace have been discussed in relation to human coexistence. The first is negative peace, which views peace as the absence of conflict; the second is positive peace, which prefers to permanently end conflict factors. This study, which aims to analyze the possibility of negative peace evolving into positive peace, yields two fundamental findings. Throughout human history, there have been short periods when conflicts completely disappeared. It is evident that the ancient understanding of peace as being limited to short periods continues today. For example, looking at our immediate geographical area, the Russia-Ukraine war continues on one side while Palestine is occupied by Israel on the other. Therefore, it is not possible to say that we live in a conflict-free world. Accordingly, it can be considered a natural process for all peoples living in the world to continue living by accepting the ancient idea of "negative peace." People may see this cycle as unchangeable and refrain from attempting to alter the course of the world. This can be described as a form of "learned helplessness," where there is an acceptance that the conflicts and wars of the past will continue in the future.

[37] Şevki Işıklı, *Kalıcı Barışı Tesis Etmek İçin Felsefi Reçete: Kant'ın Kavramsal Araç Kiti*, https://sophosakademi.org/2023/12/24/kalici-barisi-tesis-etmek-icin-felsefi-recete-kantin-kavramsal-arac-kiti/,

Another finding we can draw from our study is the idea that beings with reason can use their reason more effectively. Accordingly, people should move towards a consciousness that will ultimately end violence, conflict, and war by coming together in common sense. People need to make more effort to change habits adopted for centuries. Because the idea of positive peace, which aims to build lasting peace, requires the positive use of human reason. First and foremost, it is important to establish a belief in the permanence of peace. Along with this, there is a need to develop a lasting peace consciousness in social and pedagogical terms. Even more important stages of this process are related to the steps to be taken towards strengthening justice and fundamental rights. At the same time, the peaceful will shown by national and international politicians plays an important role on the path to positive peace. In a world conjuncture that can reach this level, the necessary groundwork for peace to emerge as a product/result will already be in place. Therefore, interpreting Kant's idea of peace, which begins in the country and spreads globally, in the context of today is a valuable task facing humanity. Rather than viewing this idea as empty and utopian, it is clearly more beneficial to see it as a sound prescription for protecting the world's future from war, violence, and conflict.

Bibliography

Akgül, Öner. "Avrupa Birliği, Pozitif Barış Kavramı ve Savaş Kuramları." *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi* 29, no. 2 (2021): 181-208. [Scholar]

Brun, Jean. *Stoa Felsefesi*. Çev. Medar Atıcı. İletişim Yayıncılık, 2003. [Scholar]

Çalışır, Hakan. *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar*. Çizgi Kitabevi, 2024. [Scholar]

Dante. *Monarşi*. Çev. Begüm Yiğit. Pinhan Yayıncılık, 2017. [Scholar]

Dolezik, Joachim. *Narrative zum Gerechten Krieg im Völkerrecht*. Duncker & Humblot, 2022. [Scholar]

Galtung, Johan. *Bir Başka Açıdan İnsan Hakları*. Çev. Müge Sözen. Metis Yayıncılık, 1999. [Scholar]

Göçmen, Doğan. "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış: Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi." *Sofist Uluslararası Felsefe Dergisi* 9 (2024): 59-106. [Scholar]

Jaberg, Sabine. "Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung." *Die Friedens-Warte* 94, no. 1/2 (2021): 10-29. [Scholar]

Işıklı, Şevki. "Kalıcı Barışı Tesis Etmek İçin Felsefi Reçete: Kant'ın Kavramsal Araç Kiti." *Sophos Akademi*. https://sophosakademi.org/2023/12/24/kalici-barisi-tesis-etmek-icin-felsefi-recete-kantin-kavramsal-arac-kiti/. [Scholar]

Kant, Immanuel. "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)." *Immanuel Kant Politik Yazılar* içinde, 113-169. Çev. Aydın Gelmez. Dipnot Yayınları, 2022. [Scholar]

Oba, Ali Engin. "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi." "Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi" içinde, ed. R. S. Savaş Biçer ve Ahmet Yıldız, 25-48. Tasam Yayınları, 2020. [Scholar]

Platon. *Yasalar*. Çev. Candan Şentuna ve Saffet Babür. Kabalcı Yayınevi, 1998. [Scholar]

Turanlı Yücel, Kıvılcım. *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*. On iki Levha Yayıncılık, 2012. [Scholar]

Yeşilçayır, Celal. *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*. Tezkire Yayıncılık, 2017. [Scholar]

Yeşilçayır, Celal. *Felsefi Bağlamda İnsan Hakları ve Barış Eğitimi*. Nobel Yayıcılık, 2019. [Scholar]

Yıldırım Çinar, Huriye, Asena Boztaş ve N. Ceren Türkmen. "Evaluating Türkiye's Influence in the Somali Peace Process: Positive or Negative Peace." *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 20, no. 49 (2024): 397-412. [Scholar]

Journal of International Peace Studies, no. 1 (2024): e0105 DOI: 10.5281/zenodo.20287382

Negatif Barışın Pozitif Barışa Evrilmesi Mümkün müdür? Felsefi bir Analiz

Celal Yeşilçayır *

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz: İnsanlığın barış arayışı neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanların huzurlu bir yaşam sürdürebilmek için toplumsal ve küresel anlamda barış ortamına ihtiyaç duydukları aşikardır. Düşünce tarihi boyunca filozoflar barış olgusuna kayıtsız kalmayarak, bu durumun nasıl tesis edilebileceğine dair önemli fikirler ileri sürmüşlerdir. Anti Çağ'da Thales'den XX. yüzyılda Galtung'a kadar çeşitli barış düşüncelerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Barış kuramlarının yalnızca ütopik anlatılarla sınırlı kalmadığı aynı zamanda gerekçelendirilmiş ve hayata geçmesi muhtemel barış düşüncelerinin de kaleme alındığı dikkat çekmektedir. Elinizdeki çalışmada barışın felsefi anlamda iki türü olan "negatif barış" ve "pozitif barış" kavramları tartışmaya açılmaktadır. Negatif barış durumu daha sınırlı bir zaman dilimine işaret ederken, pozitif barış sürekli çatışmasızlık durumunu amaç edinmektedir. Ayrıca negatif barışın çok daha eski bir anlayış olduğu, pozitif barışın ise daha modern bir barış söylemi olduğu ifade edilmektedir. Felsefi bağlamda düşünüldüğünde insanlığın "negatif barış" ile yetinmesinin dünya barışı adına bir handikap olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü felsefenin temel özelliklerinin başında daha iyi bir insanlık durumunun arayışı gelmektedir. Çalışmamızın temel amacı negatif barışın tanımladığı sınırlı barış anlayışının pozitif barışa dönüşmesinin nasıl mümkün olabileceğini analiz etmektir. Bu çerçevede barışın öncelikle bir bilinç ve kültür meselesi olduğuna vurgu yapılmaktadır. İkinci aşamada ise barış olgusu adalet, hak ve hukuk çerçevesinde ele alınmaktadır. Buna göre barışın adalet ve insan hakları ile birlikte gelişip, palazlanabilecek bir atmosfer olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla kalıcı barışın adalet ve temel hakların hayata geçmesi ile birlikte sağlanabilecek bir duruma tekabül ettiği görülmektedir. Şu hâlde negatif barışın pozitif barışa dönüşmesinin basit bir tercihle gerçekleşecek bir durum olmayıp, insanlığın çok ciddi anlamda çabasını gerektirmektedir. Bununla birlikte ülkelerin ve uluslararası siyasetin önde gelenlerinin dünya barışının sağlanması hususunda belirleyecekleri inisiyatifler önem arz etmektedir. Dolayısıyla insanlığın bilindik alışkanlıklarını değiştirmeye ve kalıcı barışı inşa etmeye yönelik ortak irade belirlemesi, kalıcı barışın sağlanması bakımından elzem görünmektedir. Bununla birlikte çalışmamızın bölgesel ve evrensel barış çalışmalarına felsefi anlamda bir katkı sağlaması hedeflenmektedir..

Anahtar Sözcükler: Negatif Barış, Pozitif Barış, Adalet, İnsan Hakları, Kant, Galtung.

* Doç. Dr. Giresun Universitesi, Türkiye; ORCID: 0000-0002-3132-920X , E-mail: celalyesil@hotmail.com ,

1. Giriş

Yaşadığımız dünyada savaşlar ve çatışmalar mütemadiyen var olduğundan barış oldukça elzem bir değer olarak görülmektedir. Bununla birlikte barış, kamuoyu ve insanlar tarafından oldukça sık başvurulan sözcükler arasında yer almaktadır. Günümüzde Ukrayna ile Rusya arasında devam eden savaş ve İsrail'in Filistin'i işgali göz önünde tutulduğunda barışçıl bir dünyada yaşadığımızı iddia etmek oldukça zor görünmektedir. Bununla birlikte yaşadığımız toplumda şiddet ve çatışmaların yaşandığını yadsımak mümkün değildir. Evde, sokakta, trafikte, futbol müsabakalarında şiddet ve çatışma durumları yaşandığı aşikardır. Aynı zamanda çocuklara şiddet ve kadınlara şiddet gibi durumlar en belirgin problemler olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan insanların hayvanlara ve doğaya karşı tutumlarının da barışçıl olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Dünyanın doğasının, atmosferinin, nehirlerinin kirletilmesi, ormanların tahrip edilmesi, farklı bir çatışma türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle insanın, insan olmayan türlerle icra ettiği ilişkiselliğin de barışçıl olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak savaşların, şiddet ve çatışmanın yalnızca günümüz dünyasının bir problemi olduğunu söylemek doğru bir tutum olmayacaktır. Çünkü söz konusu sorunların tarihin eski dönemlerinden beri var olduğu bilinmektedir. Özellikle XIX. ve XX. yüzyılda bilimsel gelişmelerin savaş teknolojisine uygulanması süreci ile birlikte savaşların yol açtığı zararın ve yok ettiği insan sayısının katbekat arttığı kaydedilmiştir. İnsanların kendi aralarındaki ve toplumlar arasındaki çatışmacı durumlarının yanında insan olmayanlara karşı da çatışmacı bir geleneğin olduğu görülmektedir. Bahsi geçen sorunlar insan hayatının huzurunu bozduğu için barışın insanlığın en eski arayışlarından biri olduğunu[1] ifade etmemiz gerekmektedir.

Tarihsel süreçte barış, insanlar tarafından tahrip edilen ve yine insanlar tarafından inşa edilmek istenen bir durumu ifade etmektedir. Söz konusu ikilemin günümüzde de yaşandığı dikkat çekmektedir ve barışı güvence altına almak için birtakım çabaların olduğu görülmektedir. Bununla birlikte insanlar ve toplumlar arasında barışçıl ilişkiler geliştirmenin mümkün olabileceğini ifade etmemiz mümkündür. Öyle ki dünyanın belli bölgelerinin uzun yıllardan beri barış içinde yaşandığı bilinen bir gerçektir. Söz gelimi Batı Avrupa Ülkeleri arasındaki ilişkileri bu duruma örnek olarak göstermek mümkündür. Dolayısıyla insanlığın kadim arayışlarının başında çatışmasız ve huzurlu bir dünyada yaşama arzusu gelmektedir. Söz konusu arayışa istinaden "Kalıcı barış nasıl tesis edilir?" şeklinde bir soru karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda konu ile ilgili alan yazında "negatif barış" ve "pozitif barış" ifadelerine başvurulduğu bilinmektedir. Elinizdeki çalışmada her iki kavramın barışın tesisi bakımından taşıdığı anlamın incelenmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda başlıkta ifade edildiği gibi "Negatif barışın pozitif barışa evrilmesi mümkün müdür?" sorusunun cevabı aranmaktadır. Çalışma çerçevesinde felsefi bir tartışma ve temellendirme yöntemine başvurulmaktadır.

[1] Celal Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere* (Tezkire Yayıncılık, 2017), XIII.

Bununla birlikte barış konusu oldukça geniş ve çok katmanlı bir alan olduğundan araştırmamızda barışın bütün ögelerinin ele alınması mümkün değildir. Yalnızca yukarıda ifade edilen bağlamı çerçevesinde barış konusu ele alınmaktadır. Aynı zamanda pozitif barışın tesisinin önündeki sorunlara yer verilerek böylesi bir barış durumunun sağlanmasının nasıl mümkün olabileceğine dair bazı önerilerin oluşturulması amaçlanmaktadır. Felsefi bir bakış açısıyla ele alınacak çalışmamıza "barış ve felsefe" ilişkisini inceleyerek başlamamız yerinde olacaktır.

2. Barış ve Felsefe

Felsefe tarihi boyunca ortaya çıkan düşünceleri dönemsel olarak yaşanan sorunlardan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Nitekim toplumların içinde bulunduğu çatışma durumları ve devam eden savaşlar filozofların düşüncelerini etkilemiştir. Bununla birlikte düşünce tarihi boyunca barışın sağlanması bakımından önemli düşüncelerin ortaya çıktığı bilinmektedir. Söz gelimi Antik Çağ'da İyonya Okulu'nun kurucusu olan ve modern anlamda felsefenin öncüsü olarak görülen Thales, yaşadığı dönemde baş gösteren savaş ve çatışmaların sona ermesi için bazı fikirler ileri sürmüştür. Böylelikle İyonyalılar arasında kalıcı barışın sağlanabilmesini temin etmek istemiştir.[2] Antik Çağ'ın ve felsefe tarihinin önde gelen filozoflarından Platon ise *Yasalar* adlı eserinde şu ifadeye yer vermektedir "[E]n iyi şey savaş ya da ayaklanma değil -bu duruma düşmek aşağılık bir şey-, ama barış ve karşılıklı iyi niyettir".[3] Buna göre Platon'un savaşı aşağılık bir şey olarak, barışı da iyi bir şey olarak nitelendirdiği ortaya çıkmaktadır. Helenistik Dönemde yaşayan Stoacılar ise bir taraftan kişisel ahlak ile huzur aramayı temel bir ilke olarak benimserken, diğer taraftan evrensel insancıl görüşler ileri sürmüşledir.[4] Onların barış konusunda tüm zamanlara hitap eden bir düşünce geleneklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Stoacılar, insanların tutkulardan arınması suretiyle içsel barışın ve toplumsal barışın sağlanabileceğini düşünüyorlardı. Aynı zamanda evrensel insancıl görüşleri ile dünya yurttaşlığı kuramına giden yolu da açmışlardır.[5] Söz konusu düşüncelerine istinaden Stoacıların toplumlar arası barışı savlayan bir anlayış içinde olduklarını ifade etmemiz mümkündür.

Orta Çağ Döneminde ortaya çıkan barış düşüncelerinin din ve Tanrı konusuyla bağlantılı olduğu bilinmektedir. Ancak bu dönemin sonlarına doğru Dante (1265-1321), dünyada barışı sağlamanın yolunun monarşiye dayalı bir dünya devletinden geçtiğini ileri sürmüştür.[6] Rönesans Dönemi'nde yaşayan Erasmus ise Hristiyan Kardeşliği'ne

[2] Doğan Göçmen, "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi", *Sofist Uluslararası Felsefe Dergisi*, 9 (2024), 63. (59-106).

[3] Platon. *Yasalar*, çev. Candan Şentuna ve Saffet Babür (Kabalcı Yayınevi, 1998), 628c-d, s. 52, 53.

[4] Jean Brun, *Stoa Felsefesi*, çev. Medar Atıcı (İletişim Yayıncılık, 2003), 21.

[5] Brun, *Stoa Felsefesi*, 61.

[6] Dante, *Monarşi*, çev. Begüm Yiğit (Pinhan Yayıncılık, 2017), 70-72.

dayalı bir Avrupa Barışı düşüncesinden söz etmiştir. Yeni Çağ'ın önemli düşünürlerinden Hugo Grotius (1583-1645), uluslararası ilişkilerin doğal hukuka dayanması gerektiğini ileri sürmüştür. Buna göre uluslararası barışın sağlanması doğal hukuk ilkelerine riayet etmekle mümkün olabilecektir.[7] Bu dönemin önemli filozoflarından Thomas Hobbes'a (1588-1679) göre felsefenin nihai amacı barışın sağlanmasına dair kuram oluşturmaktır. Savaş durumundan kurtulmak için sözleşmeye dayalı bir yöneticinin (monark) seçilmesi gerekmektedir. Yöneticinin ülkedeki güvenliği ve barışı sağlayacak bir nitelikte olması önem arz etmektedir.[8] Toplum sözleşmesine dayalı diğer bir barış kuramı cumhuriyetçi ve hürriyetçi karakteriyle J. J. Rousseau'da (1712-1778) karşımıza çıkmaktadır.[9] Onun düşüncelerinden etkilenen Immanuel Kant (1724-1804), cumhuriyet temelli ve üç aşamalı hukuklaşma süreci bağlamında bir barış kuramını ortaya atmıştır. Ona göre barış doğal bir süreç değildir, bilakis tesis edilmesi gerekmektedir. Barışın kalıcı olarak inşa edilmesi için cumhuriyet, federasyon ve uluslararası hukuk temel ilkelerdir.[10] Bununla birlikte Kant'ın daimî barışı savunan bir filozof olduğu ve bu savı içeren bir eser kaleme aldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Yeni Çağ'da gelişim gösteren barış düşüncelerinin Kant'ın kuramında zirveye ulaştığını iddia etmemiz mümkündür. Düşünce tarihindeki barış düşünceleri şüphesiz burada yer verdiğimiz örneklerden çok daha fazladır.

Felsefe tarihi boyunca filozofların barış konusunda ileri sürdüğü düşünceler incelendiğinde bunların tek tip olmadığı görülmektedir. Söz konusu kuramlardan ütopik anlatılar olduğu gibi, barışın inşası bakımından argümanlara dayalı gerekçelendirici düşüncelerin de ileri sürüldüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte barış düşüncesinin salt bir "tatlı rüya" anlatısı ile sınırlı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Doğan Göçmen'in ifadesiyle "barış filozofların gerçekten büyük bir arzuyla besledikleri gerçekleşmesi mümkün ve kaçınılmaz olan tatlı bir rüya olmaktan öte güçlü bir arzudur."[11] Dolayısıyla barış konusu felsefi bağlamda ele alındığında bir ütopya ya da hayali bir tasavvur olmaktan daha fazla bir anlama sahiptir. Bununla birlikte barışın diğer alanların konusu olmadan önce felsefinin konusu olması gereken bir kavram ve husus olduğunu ifade etmemiz mümkündür. Çünkü barış kavramının mahiyetinin aydınlatılması bakımından felsefi bir yönteme ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda barışın tesisinde başvurulan argüman ve tedbirlerin neler olduğunun tartışılması önemlidir. Bu çerçevede "negatif barış" ve "pozitif barış" kavramlarının felsefi bağlamda önem arz ettiğini ve ilk olarak filozoflar tarafından tartışmaya açıldığını ifade

[7] Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, 17-23.

[8] Göçmen, "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi", 62-65.

[9] Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, 40 vd.

[10] Immanuel Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", *Immanuel Kant Politik Yazılar* içinde (113-169), çev. Aydın Gelmez, Dipnot Yayınları, 2022, 121-135.

[11] Göçmen, "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi", 63.

etmemiz gerekmektedir. Bu noktada "Barışı savaş ve çatışmanın yokluğu olarak ele almak yeterli midir?" diye bir soru karşımıza çıkmaktadır.

3. Negatif Barış Nedir?

"Negatif barış" kavramı savaş, çatışma ve şiddet türünden sorunların olmadığı durumu ifade etmektedir. XX. yüzyılın önde gelen barış araştırmacılarından olan Johan Galtung (1930-2024) negatif barışı savaşın yokluğu (absence of war/Abwesenheit von Krieg) olarak tanımlamaktadır. Galtung 1959'da Norveç Oslo'da Uluslararası Barış Enstitüsü'nün kurucu başkanıdır. XX. yüzyıldaki barış araştırmaları bakımından önemli bir isimdir ve negatif barış ile pozitif barış kavramlarının tanımlanmasına önemli katkılar sağlamıştır.[12] Bu tanımlardan birincisine bakıldığında "Savaş ve çatışmanın olmadığı bir durum olumlu bir şeye işaret ederken, barış niçin negatif olarak tanımlanmaktadır?" diye bir soru akıllara gelmektedir. Görebildiğimiz kadarıyla "negatif barış" barışı savaş, çatışma ve şiddetin olmama hali olarak tanımladığından oldukça dar bir anlam ihtiva etmektedir. Öyle ki ateşkes durumları bir çeşit savaş ve çatışmanın olmadığı zaman dilimine işaret etmektedir. Ancak henüz garanti altına alınmış bir barış olgusu mevcut değildir, çünkü bir çeşit mola ve ara durum olarak görülmektedir. Benzer biçimde şiddet ve çatışmaların olmadığı durumlar da "negatif barış" olarak adlandırılmaktadır. Çünkü barış durumu garanti ve güvence alınmış olmadığı gibi savaşı/çatışmayı devam ettirecek faktörler de ortadan kalkmış değildir. Dolayısıyla savaş ve çatışmaların yokluğu, mutlak, daimî ve güvenli bir barış durumuna tekabül etmediğinden dolayı söz konusu durum "negatif barış" olarak tanımlanmaktadır.

Negatif barış ile ilgili temel sorunun savaşın/çatışmanın askıya alınması ve barış olgusunun oldukça dar bir dönemle sınırlandırması olduğu anlaşılmaktadır.[13] Buna göre negatif barışın sınırlı bir dönem/durum olmasının temel sebebi, kırılgan bir yapıda olmasıdır. Sınırlı bir barış durumu ilk başta kabul edilmesi gereken, makul bir durum olarak görülmektedir. Ancak tarihsel gelişmeler insanların savaşı barıştan daha fazla tercih ettiklerine işaret etmektedir. Aynı zamanda şiddet eğilimi ve çatışmacı durumları çok geniş bir yelpazede düşünmemiz gerektiği ortaya çıkarmaktadır.[14] Ali Engin Oba'ya göre insanlık tarihinden savaşların eksik olmamasının başlıca nedenleri şunlardır: "[İ]nsan hep bir mücadele süreci içinde yaşayagelmiştir. İnsan, tabiat ile mücadelesi sonucunda, tabiat güçlerini kontrol altına almayı ve bunları kendi lehine kullanmayı başarmıştır. İnsanlar ve insan grupları arasındaki mücadele, sosyal gruplar arasında

[12] Sabine Jaberg, "Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung", *Die Friedens-Warte*, 2021, Vol. 94, No. 1/2, 11-15. (pp. 10-29)., 5. Kıvılcım Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi* (On iki Levha Yayıncılık, 2012), 5.

[13] Jaberg, "Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung", 17.

[14] Hakan Çalışır, *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar* (Çizgi Kitabevi, 2024), 11-27.

ortaya çıkan rekabet, sınıflar arasındaki eşitsizlik, silahlı çatışmalara yol açan nedenler olarak ileri sürülebilir."[15] İnsanın tarihteki söz konusu mücadeleci durumu barışın niçin kısa süreli dönemlere dayandığı hakkında önemli bir fikir vermektedir. İnsanlığın tarih boyunca Stoacıların yaptıkları gibi doğa ile uyumlu, barışçı bir yaşam tarzı benimsemediğini ifade etmemiz gerekmektedir.

İnsanlık tarihinde mütemadiyen ortaya çıkmış olan çatışmacı durumların günümüzde de artarak devam ettiği görülmektedir. İnsanların ve ülkelerin güç arayışları devam ettikçe savaş ve çatışmayı doğuran saikler de sürekli olarak var olmaya devam edecektir. Söz konusu mevcut savaş ve çatışma ihtimali bertaraf edilmediği müddetçe barışın sağlam bir zeminde inşa edilmesi mümkün görülememektedir. Diğer taraftan negatif barış anlayışının tarihin eski dönemlerine kadar geri gittiği bilinmektedir. Çünkü barış tarihte belli dönemlerde sağlanmış olsa da ortaya çıkan çatışmalar/savaşlar yüzünden sürekli olarak akamete uğramıştır.[16] Tarihsel süreç incelendiğinde savaşların temel nedenleri arasında rekabet ve çıkar uyuşmazlığının olduğu görülmektedir. Bunun yanında kazanma ve mülkiyet hırsı, şiddet, çatışma ve savaşların ana nedenleri arasında yer almaktadır.[17] Günümüzde liberal kapitalizm, insanların ve ülkelerin kadim hırslarına yeni bir ivme kazandırmıştır. Kazanma ve biriktirme hırsı giderek artmaya devam etmektedir.

Görebildiğimiz kadarıyla günümüz dünyasında savaşların insanlık sahnesinden kolay bir biçimde yok olması en azından şimdilik zor görünmektedir. II. Dünya Savaşından sonra kurulan Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilanına rağmen içinde yaşadığımız dünyanın bu denli çatışmacı ve savaşa meyilli olması oldukça düşündürücüdür. Şu hâlde tarih boyunca savaşın insanlık sahnesini terk etmemesi ve bugün de devam etmesi barış konusunda daha gerçekçi olmayı gerektirmektir. Dolayısıyla günümüz dünyasının çatışmacı yapısından dolayı barış durumunun teminat alınmadığı aşikardır. Bu yüzden içinden geçtiğimiz çağdaki barış durumlarını "negatif barış" olarak adlandırmak gerçekçi bir bakış açısı olacaktır.[18] Barış araştırmacısı olarak Galtung'un negatif barış ve pozitif barış kavramlarının tasnifine önemli bir katkılarının olduğundan söz ettik. Ancak düşünce tarihi boyunca söz konusu kavramlardan muhteva olarak söz eden başka düşünürlerin de olduğu bilinmektedir. Örneğin Kant "ebedi barış" düşüncesini ele aldığı eserinde insanlık tarihi boyunca imzalanan anlaşmaların kırılgan yapısına dikkat çekmektedir. O ebedi barış kuramının ön koşullarında şu ifadeye yer vermektedir: "Gelecekteki bir savaşa konu olabilecek

[15] Ali Engin Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", "Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi", Ed. R. S. Savaş Biçer, Ahmet Yıldız, Tasam Yayınları, 2020, 27. (25-48).

[16] Celal Yeşilçayır, *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*, XIII.

[17] Çalışır, *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar*, 29-34.

[18] Huriye Yıldırım Çinar, Asena Boztaş ve N. Ceren Türkmen, "Evaluating Türkiye's Influence in the Somali Peace Process: Pozitife or Negative Peace?", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 20(49), 2024, 399 vd. (397-412).

gizli bir çekince içeren hiçbir barış anlaşması hakiki bir barış anlaşması değildir."[19] Burada üzerinde durulan barış türünün "negatif barış" olduğu aşikardır ve böylesi bir anlaşmayı gerçek bir barış anlaşması olarak görmemektedir. Çünkü o bu türden anlaşmaların laf kalabalığı ile oluşturulmuş bir ateşkes durumu[20] olduğunu ifade etmektedir. Böylesi ateşkes durumları savaşı ancak geçici bir süreliğine askıya alacaktır. Taraflar ilk fırsatta savaşa devam edip, karşı tarafı mağlup etmeye çalışacaklardır. Negatifin barışın geçmişte ve günümüzdeki gerçekliğinden söz ettikten sonra sözü pozitif barışa getirmek yerinde bir tutum olacaktır.

4. Pozitif Barış Nedir?

İnsanlık tarihinde uzunca bir dönem "negatif barış" anlayışının hâkim olduğu bilinmektedir. Yukarıdaki "negatif barış" açıklamasında zımnen işaret edildiği üzere, negatif ve pozitif barış tanımlarının arasında temel bir farkın olacağı aşikardır. Negatif barışın sınırlı ve kırılgan özelliğine karşın pozitif barışın mahiyeti farklılaşmaktadır. İnsanların birbirini ötekileştirdiği ve dışladığı bir toplumda belli bir dönemde çatışmasızlık olsa bile gerçek anlamda barışın tesis edildiğini söylemek doğru olmayacaktır. Benzer biçimde dünyanın belli bölgelerinde yaşayanların kendilerini üst sınıf olarak gördüğü ve dünyanın diğer bölgelerini işgal edip, sömürdüğü bir dünyada barışın sağlandığını iddia etmek pek mümkün değildir.[21] Günümüz dünyasında benzer durumların yaşandığını göz ardı etmemek gerekmektedir. Çünkü çatışma ve şiddet faktörleri potansiyel olarak mevcudiyetini sürdürmektedir. Böylesi bir durumda şiddet, çatışma ve savaşın çıkması her an mümkün olduğundan, barış yalnızca belirli dönemlerle sınırlıdır. "Pozitif barış" anlayışının temelleri Yeni Çağ ve Aydınlanma Dönemi'ne dayanmaktadır. Bu dönemlerde ortaya çıkan barış kuramlarında pozitif barış vurgusunun olduğu görülmektedir. Ancak tanımlamanın yapılması için XX. yüzyılı beklemek gerekecektir. Pozitif barış kavramı Galtung tarafından "savaşsızlığın ötesinde, iş birliğinin, eşitliğin, barış kültürünün ve diyaloğun olduğu bir durum"[22] biçiminde ifade edilmektedir. Buna göre barışı yalnızca ateşkes durumuna benzer bir biçimde tanımlamanın ötesine geçilmesi gerekmektedir. Eş deyişle barışı yalnızca savaşın/çatışmanın olmadığı kırılgan bir yapıda düşünmek oldukça yetersiz ve sınırlandırıcı bir tutum olacaktır. Bunun yerine savaş ve çatışma olasılıklarının/potansiyelinin mevcut olmadığı daha güvenli bir durumu barış olarak tanımlamak gerekmektedir.

[19] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 114.

[20] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", s. 114.

[21] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 22-24.

[22] Öner Akgül, "Avrupa Birliği, Pozitif Barış Kavramı ve Savaş Kuramları", *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 2021, 190. (181-208)

Pozitif barış söylemi, barış olgusunu negatif kategoride tanımlanan kırılgan ve bozulabilir yapısından kurtarmayı amaçlamaktadır. Galtung'un ifadesiyle "Savaşın yokluğu ya da askıya alınmasından ziyade pozitif bir iyi, korkunun yokluğu demek olan mutluluk halidir; farklılıkların kabulünden kaynaklanan bir huzur durumudur."[23] Buna göre pozitif barış savaş korkusunun tamamen ortadan kalktığı bir durumu ifade etmektedir. Ancak içinde yaşadığımız dünyada çatışma ve şiddet faktörlerinin kalıcı olarak ortadan kalkması en azından kısa vadede pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü dünya kamuoyunda barış söylemleri bir taraftan artarken, diğer taraftan çatışmaların devam ettiği görülmektedir. Aynı zamanda ülkelerin ulusal güvenlik kaygısıyla silah üretimine yatırım yaptıkları dikkat çekmektedir. Bununla birlikte sömürge, kıtlık ve sığınmacılık durumları dünyamızın yadsınamayacak gerçekleri arasında yer almaktadır. Böylesi bir dönem için geçmişte olduğu gibi "negatif barış" tanımlaması daha uygun düşmektedir. Pozitif barış durumunun ise daha ziyade ulaşılması gereken bir hedef olarak ve bir gelecek zaman projesi olarak kaldığını ifade etmemiz mümkündür. Dolayısıyla "pozitif barış" kavramı barışın sınırlı, dönemsel ya da askıya alınmış bir durum olarak ele alınmasını yeterli görmeyerek, kalıcı barışı tanımlamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda toplumların barış bilincini ve barış kültürünü tesis etmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Pozitif barış düşüncesinin oluşmasında önde gelen düşünürlerin başında Kant gelmektedir. XVIII. yüzyılın sonuna doğru kaleme aldığı barış risalesinde kendinden önceki barış düşüncelerini inceleyerek, bu geleneği oldukça yüksek bir yere taşımıştır. İçerisinde savaşı tekrar doğuracak bir öge taşıyan anlaşmaları gerçek bir barış anlaşması olarak görmemekle birlikte gerçek bir barış anlaşmasının özelliklerini de sıralamaktadır. Ona göre barışın güvenilir ve sürekli olması için "*tesis edilmesi* gerekir".[24] Buradaki tesis etme vurgusu barışın teminat altına alınmasına tekabül etmektedir ve bunun yolu da hukuktan geçmektedir.[25] Görebildiğimiz kadarıyla Kant, barış yazısında pozitif barışın çerçevesini ve mahiyetini özüne uygun bir biçimde ifade etmektedir. Galtung'un vurguladığı barış kültürü tanımı, Kant'ın düşüncesinde cumhuriyet kültürü olarak ifade edilmektedir. Çünkü o "ebedi" olarak adlandırdığı "pozitif barış"a giden yolun cumhuriyet bilincinin oluşmasından geçtiğine inanmaktadır.[26] Kendi ifadesiyle "Her devletteki yurttaşlık anayasası cumhuriyetçi olmalıdır".[27] Bununla birlikte barışın tek bir devlette inşası yeterli değildir tedrici olarak diğer ülkelere de yayılması gerekmektedir. Bununla birlikte pozitif barışın içeriksel olarak negatif barıştan ayrılan yönünün teminat olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu teminatın sağlanmasında hak ve hukuk ilkeleri başat rol oynamaktadır. Çünkü savaş ve çatışmaları ortaya çıkaran şiddet sarmalı çok

[23] Johan Galtung, *Bir Başka Açıdan İnsan Hakları*, çev. Müge Sözen (İstanbul: Metis Yayıncılık, 1999), 153.

[24] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[25] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[26] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

[27] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 121.

geniş bir alana yayılabilmektedir. Bunların arasında ötekileştirme ve dışlama gibi sorunlardan haksızlıklara kadar çok farklı unsurlar yer almaktadır.[28] Pozitif barış düşüncesi savaş ve çatışma ortaya çıkarabilecek bilumum saiklerin çözüme kavuştuğu, barışı sürekli kılmak isteyen kültürel bir yapıya işaret etmektedir. İçinde yaşadığımız dünyada pozitif barış sağlandığını iddia etmek şimdilik mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte çatışmasızlık hallerini temsil eden "negatif barış" durumunun, sürekli çatışmasız bir duruma dönüşebileceği "pozitif barış"ın inşasının mümkün olup olamayacağına dair bir soru akıllara gelmektedir.

5. Negatif Barış Pozitif Barışa Evrilebilir mi?

Barışı savaş, çatışma ve savaşın yokluğu olarak tanımlayan "negatif barış" ile söz konusu dönemi barış için yeterli görmeyen "pozitif barış" düşüncesi karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede barışı kısıtlı bir anlamda ele alan düşünceden bütün çatışma faktörlerinin ortadan kalktığı sürekli barış durumuna nasıl geçilebileceğinin analiz edilmesi önem arz etmektedir. Yukarıdaki açıklamalara göre negatif barış kısa süreli ve kırılgan bir barışı ifade ederken, pozitif barış kalıcı ve güvenli bir barış anlayışını yeğlemektedir. Buna göre insanlığın geleceği adına tercih edilmesi gereken anlayışın "pozitif barış" olması gayet makul görünmektedir. Bu noktada birinci barış anlayışının ikincisine dönüşmesinin insanlığın geleceği adına son derece önemli olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Çünkü geçmişte olduğu gibi günümüzde de savaş ve çatışma durumları dünya genelinde devam etmektedir.[29] Dolayısıyla XXI. yüzyılda hala insanlığın içinde olduğu durumun "negatif barış" olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Joachim Dolezik'e göre negatif barıştan farklı olarak "pozitif barış, uluslararası ilişkilerde güvenliğin ve adaletin tam olarak garanti altına alındığı ideal durumu ifade etmektedir."[30] İnsanlığın böylesi arzu edilir barış durumuna evrilmesi nasıl mümkün olabilecektir? Öyle ki pozitif barışın inşasının yalnızca tercih edilmekle gerçekleşecek bir durum olmadığını söylememiz gerekmektedir. Pozitif barışın inşası bakımından insanlığın ortak çabasına ihtiyaç duyulmaktadır ve bu çaba için öncelikle belli bir barış bilincinin gelişmesi elzem görünmektedir. Bununla birlikte "pozitif barış", yerine getirilmesi gereken bir dizi ödevin sonucunu ifade etmektedir. Çünkü böylesi bir barış durumunun tesis edilmesi için yerine getirilmesi gereken birçok hususun olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede yapılması gerekenleri aşağıdaki şekilde açıklamamız mümkündür:

Her şeyden önce ülke yöneticilerinin ve eğitimcilerin barış bilincine ikna olmaları gerekir. Böylelikle toplumsal anlamda barış bilincinin gelişmesi adına gerekli olan temel bir zemin hazırlanabilecektir. Gelecek nesilleri çatışma, şiddet ve savaştan korumak

[28] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 22-32.

[29] Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", 48.

[30] Joachim Dolezik, *Narrative zum Gerechten Krieg im Völkerrecht* (Duncker & Humblot, 2022), 149.

adına böylesi bir atmosferin oluşması temel bir gereksinimdir. Bu anlayışın eğitim sistemine de yansıması ve eğitimin içeriğinin barışçıl olması pozitif barış adına temel bir adım olacaktır. Eğitim süreçlerinde müfredat ve öğretmen tutumlarının barış eğitimine uygun bir biçimde icrası, toplumsal uzlaşının sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.[31] Toplumsal anlamda yaygınlaşan barış pratikleri ile barış eğitimi, şiddet ve çatışmayı daha ortaya çıkmadan önleyecek kültürel atmosferin anahtarı mahiyetindedir. Böylelikle kamuoyu barış düşüncesini içselleştirip, gelecek nesillere kültürel bir gelenek olarak aktarabilecektir. Böylesi bir toplumsal kültürde dışlama, ötekileştirme ve yabancı düşmanlığına mahal verilmeyecektir. Böylelikle nefret duygusunun yerini sevgi ve dostluk alabilecektir. Anadolu coğrafyası Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bektaş-ı Veli gibi bilgelerin yurdu olduğundan böylesi bir barış kültürü için gayet uygun bir yerdir. Bu değerlerin farkına vararak, kültürel ve pedagojik anlamda olumlu kazanımlara dönüştürmek mümkündür. Çünkü kalıcı barış durumunun inşası için kültürel yapının gelişmesi, karşılıklı uzlaşı ve iş birliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

Bir toplumda barış bilinci ve kültürünün oluşması pozitif barışın tesis edilmesi bakımından önemli bir girişim olacaktır. Ancak tamamen yeterli değildir. İlgili toplum ve ülkedeki siyasi yapının barışı kalıcı olacak yaratabilecek bir yapıya evrilmesi gerekmektedir. Kant "ebedi barış" kültürünün inşası bakımından *politik ahlak*a değil *ahlaki politika*ya ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmektedir. Bununla da yetinmeyerek temel hakların ihlal edilmesini önlemek adına diplomasi ve siyasette şeffaflık prensibine önem vermektedir.[32] Cumhuriyetçi bir barış anlayışını önemseyen Kant barışın tesis edilmesi bakımından ahlak, hak ve hukuku temel enstrümanlar olarak belirlemiştir. Ancak böylelikle belli bir barış kültürünün yaygınlaşabileceğine kanaat getirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilk olarak toplumsal bilinç ve eğitim alanında gelişmesi gereken barış kültürünün siyasi ve hukuki anlamda da alt yapısının tesis edilmesi gerekmektedir. Çünkü pozitif barışı ortaya çıkarak koşulların başında ahlak, adalet, hak ve hukuk gelmektedir. Ülke yönetiminde ve kurumlarda söz konusu ilkelerin temel bir prensip olarak benimsenmesi kalıcı barışın inşasında önemli rol oynamaktadır. Bu çerçevede kitle iletişim araçlarının benimseyeceği uzlaşı dili ayrımcılıkların sona ermesi bakımından önem arz etmektedir.[33] Çünkü sürekli barış, ancak adalet ve güven ortamının sağlanması ile yeşerebilecek bir değer olabilecektir. Buna göre özünde ahlak olan adaletin toplumsal anlamda yaygınlaşması, barış kültürünün gelişmesi bakımından elzem olduğu anlaşılmaktadır.

Görüleceği üzere barışı dönemsel olmanın ötesinde hayata geçirebilmek için insan hayatında önemli değişimlerin olması gerekmektedir. Buna göre çatışma ve şiddetin

[31] Celal Yeşilçayır, *Felsefi Bağlamda İnsan Hakları ve Barış Eğitimi* (Nobel Yayıcılık, 2019), 86-94.

[32] Kant, "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)", 157-164.

[33] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 25.

olmadığı bir toplumun inşası ve adalet mekanizmasının gelişmesi pozitif barışa giden yolda önemli enstrümanlardır. Adaletin temel bir ilke olarak benimsenmesi hakkaniyetli bir hukuk sisteminin anahtarı hükmündedir. Adalet bilinci gelişmiş bir toplumda hak bilinci de gelişeceğinden hukuk sistemleri adaletin sağlanmasında etkili bir mekanizma olacaktır. Bu çerçevede bir toplumdaki gelir dengesinin adil olması ve insanların temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri önemlidir. Aynı zamanda yurttaşların kendi aralarında ve yasalar karşısında adalet ilkesine riayet edilmesi gereklidir.[34] Çünkü hukuk felsefesi bağlamında düşünüldüğünde salt yasalar, toplumsal huzurun sağlanması bakımından yeterli olmamaktadır. Buna uygun bir biçimde ahlaki yapının ve adalet anlayışının da gelişmiş olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle insanlar için yalnızca dış kontrolün değil aynı zamanda iç kontrol/oto kontrol bilincinin gelişmiş olması önemlidir.

Adalet ve hukuk ile ilişkili olarak pozitif barışın inşasında insan hakları ilkesinin göz önünde tutulması gerekmektedir. Turanlı Yücel'in ifadesiyle "Barış ile insan hakları arasında ilişki kurmayı zorunlu kılan da süregiden çatışmalar/savaşlar nedeniyle kalıcı barışın sağlanmasının imkânsızlığı olmuştur."[35] Buna göre kalıcı barışa giden yolun insan haklarının sağlanmasından geçtiği anlaşılmaktadır. Başta yaşama hakkı olmak üzere gıda maddeleri, barınma ve güvenlik gibi temel insani ihtiyaçların karşılanması için insan hakları bilincinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Söz konusu bilincin yaygınlaştırılması ise pozitif barışın tesisi bakımından oldukça önemli bir adım olacaktır. Dolayısıyla barışın sağlamlaştırılıp, kalıcı hale gelmesinde en önemli koşulun temel insan haklarının hayata geçmesi olduğu anlaşılmaktadır. İnsan hakları ise salt hukuka dayalı haklar olmayıp, kökeninde ahlak, insan onuru ve adaletin olduğu kadim hakları ifade etmektedir. Hukuk sistemlerinin söz konusu kadim hakları güvence altına alıcı bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Böylelikle adalet, hak, hukuk dengesi sağlanmış olacaktır.

İnsan hakları konusundaki bilinç ve atılacak adımlarda şüphesiz uluslararası siyasete önemli görevler düşmektedir. Yaşanan çatışma ve savaşların ortadan kalkmasının yolu barışın sağlam bir ilke yapılmasından geçmektedir. Bu bağlamda uluslararası siyasi aktörlerin uluslararası kamuoyunu bilinçlendirme konusunda atacakları adımlar söz konusudur. XX. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa Birliği ülkelerinin sergilediği barışçı ilişkilerin örnek teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Bu birliğin çalışmalarının Birleşmiş Milletlere de örnek olması ve kalıcı barışın tesisi minvalinde yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.[36] Öyle ki uluslararası siyasetin öncülerinin küresel barışı kalıcı kılabilmeleri için pek çok imkana sahip oldukları bilinmektedir. Onların bu konuda

[34] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 26-29.

[35] Turanlı Yücel, *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*, 50.

[36] Oba, "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi?", 48.

gösterecekleri istekli irade, gelecek nesillerin çatışma ve savaştan korunmaları adına başat rol oynamaktadır. Negatif barış durumunun pozitif barışa evrilmesini bir ideal olarak görmek mümkündür. Ancak bunun gerçekleşmesini ütopik ve hayalcilik olarak görmek doğru değildir. Çünkü bahsi geçen hususlar, ayakları yere basan ve yerine getirilmesi insanların elinde olan koşullar olduğu gayet açıktır. Şevki Işıklı'nın ifadesiyle "[B]arış ideali bir ütopya değildir […] Eğer barış idesini, uygulamaya konmuş uzun soluklu bir insanlık projesi olarak görürsek ve hemen uygulamaya başlarsak uygulanabilir olduğunu görebiliriz."[37] Görebildiğimiz kadarıyla pozitif barış durumunun hayata geçirilmesi bakımından insanlığın binlerce yıllık alışkanlıklarının değişmesi gerekmektedir. İlk olarak insanlığın yönünü rekabet, hırs, dışlama gibi negatif tutumlardan çevirmesi ve olumlu bir yaşama bilincine dönmesi elzem görünmektedir. İkinci adımda ise adalet ve hak meselesinin halledilmesi önem arz etmektedir. Böylelikle aşamalı olarak pozitif barışa giden yolun hazırlanması mümkün olacaktır. Diğer bir değişle negatif barışın pozitif barışa evrilmesi için şartlar hazırlanmış olacaktır. Söz konusu kalıcı barış durumunun gerçekleşmesi, ilgili aktörlerin istek ve iradesine bağlı bir proje olarak insanlığın önünde durmaktadır.

6. Sonuç

Modern insan türü diğer canlılardan farklı olarak doğal içgüdülerini yitirmiş bir varlıktır. Şu hâlde insan, bir arada yaşama dinamiklerini içgüdüsel olarak değil, akıl melekelerine başvurarak belirlemektedir. Bununla birlikte tarihsel süreç bağlamında düşünüldüğünde insanların bir arada yaşamaları adına iki tür barıştan söz edildiği ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi barışı çatışmasızlık hali/yokluğu olarak ele alan negatif barış, diğeri ise kalıcı olarak çatışma faktörlerini sonlandırmayı yeğleyen pozitif barıştır. Negatif barışın pozitif barışa evrilmesinin imkanını analiz etmeyi amaçladığımız bu çalışmadan iki temel bulgu çıkarsamak mümkündür. İnsanlık tarihi boyunca çatışmaların tamamen ortadan kalktığı kısa dönemler söz konusudur. Barışı kısa süreli dönemler olarak gören kadim anlayışın günümüzde de devam ettiği aşikardır. Çünkü yalnızca yakın coğrafyamıza bakıldığında Rusya-Ukrayna savaşı bir taraftan devam ederken İsrail tarafından Filistin'in işgal edildiği görülmektedir. Dolayısıyla çatışmasız bir dünyada yaşadığımızı söylemek mümkün değildir. Buna göre dünyada yaşayan bütün halkların tarihin eski düşüncesi olan "negatif barış" düşüncesini kabullenerek yaşamaya devam etmeleri doğal bir süreç olarak karşılanabilir. İnsanlar bu döngüyü değiştirilemez olarak görerek, dünyanın bu gidişatını değiştirmeye yeltenmekten imtina edebilirler. Bu durum bir çeşit "öğrenilmiş çaresizlik" durumu olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla geçmişte yaşanan çatışma ve savaşların gelecekte de devam edeceğine yönelik bir kabulleniş durumu söz konusudur.

[37] Şevki Işıklı, *Kalıcı Barışı Tesis Etmek İçin Felsefi Reçete: Kant'ın Kavramsal Araç Kiti*, https://sophosakademi.org/2023/12/24/kalici-barisi-tesis-etmek-icin-felsefi-recete-kantin-kavramsal-arac-kiti/,

Çalışmamızdan çıkarabileceğimiz diğer bulgu ise akıl sahibi olan varlıkların akıllarını daha iyi kullanabileceği yönünde bir fikirdir. Buna göre insanların ortak akılda buluşarak, şiddet, çatışma ve savaşları nihai olarak sona erdirecek bir bilince yönelmeleridir. Yüzyıllardır benimsenen alışkanlıkları değiştirebilmek için insanların daha fazla çaba sarf etmeleri gerekmektedir. Çünkü barışı kalıcı olarak inşa etmeyi amaçlayan pozitif barış düşüncesi insan aklının olumlu olarak kullanımını gerektirmektedir. Öncelikle barışın sürekli olmasına dair bir inancın oluşması önem arz etmektedir. Bununla birlikte toplumsal ve pedagojik anlamda kalıcı barış bilincinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sürecin çok daha önemli aşamaları ise adalet ve temel hakların sağlamlaştırılmasına yönelik atılacak adımlarla ilgilidir. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası siyasetçilerin gösterecekleri barışçıl irade pozitif barışa gidecek yolda önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu seviyeye ulaşabilecek olan bir dünya konjonktüründe barış olgusunun bir ürün/sonuç olarak ortaya çıkması için gerekli zemin zaten oluşmuş olacaktır. Dolayısıyla Kant'ın ülkeden başlayan ve dünya geneline yayılan barış düşüncesini günümüz bağlamında yorumlamak oldukça kıymetli bir görev olarak insanlığın önünde durmaktadır. Bu düşünceyi boş ve ütopik olarak görmekten ziyade dünyanın geleceğini savaş, şiddet ve çatışmalardan korumak için başvurulacak iyi bir reçete olarak görmekte fayda olduğu aşikardır.

Kaynakça

Akgül, Öner. "Avrupa Birliği, Pozitif Barış Kavramı ve Savaş Kuramları." *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi* 29, no. 2 (2021): 181-208. [Scholar]

Brun, Jean. *Stoa Felsefesi*. Çev. Medar Atıcı. İletişim Yayıncılık, 2003. [Scholar]

Çalışır, Hakan. *Dünya Çatışmaları Üzerine Notlar*. Çizgi Kitabevi, 2024. [Scholar]

Dante. *Monarşi*. Çev. Begüm Yiğit. Pinhan Yayıncılık, 2017. [Scholar]

Dolezik, Joachim. *Narrative zum Gerechten Krieg im Völkerrecht*. Duncker & Humblot, 2022. [Scholar]

Galtung, Johan. *Bir Başka Açıdan İnsan Hakları*. Çev. Müge Sözen. Metis Yayıncılık, 1999. [Scholar]

Göçmen, Doğan. "Felsefenin Kurucu Bir Kavramı Olarak Barış: Barış Ütopyalarının Doğuşu ve Bilimselleşmesi." *Sofist Uluslararası Felsefe Dergisi* 9 (2024): 59-106. [Scholar]

Jaberg, Sabine. "Johan Galtungs weites Verständnis von Frieden und Gewalt – eine Grundsteinlegung für die Friedensforschung." *Die Friedens-Warte* 94, no. 1/2 (2021): 10-29. [Scholar]

Işıklı, Şevki. "Kalıcı Barışı Tesis Etmek İçin Felsefi Reçete: Kant'ın Kavramsal Araç Kiti." *Sophos Akademi*. https://sophosakademi.org/2023/12/24/kalici-barisi-tesis-etmek-icin-felsefi-recete-kantin-kavramsal-arac-kiti/. [Scholar]

Kant, Immanuel. "Ebedi Barış: Felsefi Bir Tasarı (1795)." *Immanuel Kant Politik Yazılar* içinde, 113-169. Çev. Aydın Gelmez. Dipnot Yayınları, 2022. [Scholar]

Oba, Ali Engin. "Savaş ve Barışa Siyasal Felsefe Açısından Bakmak: 21. Yüzyıl Barış Yüzyılı Olabilecek Mi." "Yeni Dünya Ekonomi ve Güvenlik Mimarisi" içinde, ed. R. S. Savaş Biçer ve Ahmet Yıldız, 25-48. Tasam Yayınları, 2020. [Scholar]

Platon. *Yasalar*. Çev. Candan Şentuna ve Saffet Babür. Kabalcı Yayınevi, 1998. [Scholar]

Turanlı Yücel, Kıvılcım. *Barış Hakkı ve Hayata Geçirilmesi*. On iki Levha Yayıncılık, 2012. [Scholar]

Yeşilçayır, Celal. *Ebedi Barış Pax Romadan Birleşmiş Milletlere*. Tezkire Yayıncılık, 2017. [Scholar]

Yeşilçayır, Celal. *Felsefi Bağlamda İnsan Hakları ve Barış Eğitimi*. Nobel Yayıcılık, 2019. [Scholar]

Yıldırım Çinar, Huriye, Asena Boztaş ve N. Ceren Türkmen. "Evaluating Türkiye's Influence in the Somali Peace Process: Positive or Negative Peace." *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 20, no. 49 (2024): 397-412. [Scholar]